

Güliden KARAKUŞ

Öğretim Görevlisi Dr./ Lecturer
Süleyman Demirel Üniversitesi, Araştırma ve
Yenilikçilik Direktörlüğü / Süleyman Demirel
University, Directorate of Research and Development
guldenkarakus@sdu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2980-9172>

Kadın Girişimciliği ve Cinsiyet Eşitsizliğinin İnsani Gelişme Üzerine Etkisi

*The Impact of Women's
Entrepreneurship and Gender Inequality
on Human Development*

Makale Kategorisi (Araştırma Makalesi / Research Article)

Geliş Tarihi / The Date of Received: 06.06.2022

Kabul Tarihi / The Date of Accepted: 17.07.2022

Yayın Tarihi / The Date of Published: 28.07.2022

Atıf / Citation

Karakuş G. (2022). Kadın Girişimciliği ve Cinsiyet Eşitsizliğinin İnsani Gelişme Üzerine Etkisi, Yeni Fikir Dergisi, 14 (28), 01-10

Karakuş G. (2022). The Impact of Women's Entrepreneurship and Gender Inequality on Human Development, The Journal of Yeni Fikir, 14 (28), 01-10

Bu makalede intihal programıyla benzerlik raporu alınmıştır.
In this article, a similarity report with the plagiarism program was received.

Kadın Girişimciliği ve Cinsiyet Eşitsizliğinin İnsani Gelişme Üzerine Etkisi

Öz

Kadın girişimciliği liderlik, inovasyon, araştırma ve geliştirmenin etkinliği, iş fırsatları oluşturma, rekabetçilik, üretkenlik ve yeni endüstrilerin oluşturulmasında önemli bir rol oynar. Kadın girişimciliğiyle kadınların sunduğu ekonomik katkı, ekonomik büyüme ve dayanıklılık için kritik bir önem taşır. Cinsiyet eşitsizliği genellikle kadınların benzer durumdaki erkeklere göre dezavantajlı olmasını ifade eder. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesinde anahtar unsurlardan biri olarak görülmektedir. Bu çalışmada, cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması ve kadın girişimciliğinin artırılmasının toplumların insani gelişmesini olumlu yönde etkileyeceği öngörülmesi ve dünya genelinde 76 ülkeye ait kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği ve insani gelişme verisiyle kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçları, kadın girişimciliğinin ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişmeyi anlamlı düzeyde etkilediğini göstermiştir. Kadın girişimciliği insani gelişmeyi pozitif yönde etkilerken cinsiyet eşitsizliği negatif yönde etkilemiştir. Kadın girişimciliğini teşvik eden uygulamaların hayata geçirilmesi, kadın girişimcilerin desteklenmesi ve cinsiyet eşitsizliğini azaltmaya yönelik politikalar geliştirilerek kadınların ekonomik ve sosyal süreçlere daha fazla katılımının sağlanması, ülkelerin insani gelişme düzeylerini artırmaya yönelik öneriler olarak sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği, insani gelişme

The Impact of Women's Entrepreneurship and Gender Inequality on Human Development

Abstract

Women's entrepreneurship plays a crucial role in increasing the effectiveness of leadership, innovation, research and development, and creating job opportunities, competitiveness, productivity, and new industries. The economic contribution generated by women through their entrepreneurship has a critical role in economic growth and sustainability. Gender inequality refers to the situation where women are disadvantaged compared to their male counterparts. Ensuring gender equality is considered one of the key factors in empowering women economically. From these conclusions, this study has been based on the assumption that reducing gender inequality and increasing women's entrepreneurship will affect the human development of societies positively. Therefore, the effects of women's entrepreneurship and gender inequality on human development have been analyzed by using data on women's entrepreneurship, gender inequality, and human development from 76 countries. Study findings have revealed that women's entrepreneurship and gender inequality significantly affect human development. While the effect of women's entrepreneurship on human development is positive, that of gender inequality is negative. It is advisable that countries involve women more in economic and social processes by developing policies to reduce gender inequality, and contribute to human development by supporting women entrepreneurs and encouraging women's entrepreneurship.

Keywords: Female entrepreneurship, women's entrepreneurship, gender inequality, human development

1. GİRİŞ

Girişimcilik, fırsatların keşfedilmesi ve genellikle yeni bir organizasyon oluşturarak yeni ekonomik faaliyetlerin yaratılması olarak tanımlanmaktadır (Reynolds, 2005: 360). Girişimciler, risk alarak yeni fırsatlar yaratan inisiyatif sahibi ve hayal gücü geniş kişiler olarak tanımlanabilirken (Cuervo vd., 2007: 3), girişimci davranış yenilikçilik, risk alma ve proaktifliği birleştirmeyi başaran davranış olarak tanımlanmaktadır (Miller, 1983: 771). Girişimcilikle ilgili tanımlar genellikle risk alma ve yenilikçilikle ilişkilendirilmektedir. Yeni ürün ve süreçler üretmek veya hali hazırda yürütülen işleri yeni yöntemlerle yürütmek kolay değildir. Yeni ürün ve yöntemler genel olarak kabul gören rutin görevlerin dışında yer alır ve çevrenin direnciyle karşılaşır. Girişimcilik, yeni fikirlerin ve yenilikçiliğin itici gücüdür ki bu da ekonomik gelişme, büyüme ve ilerlemeyi beraberinde getirir. Girişimcilik, ekonomik katkısıyla kalkınma ve toplumsal refahla da ilişkilendirilmektedir.

Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında insan kaynağının iyi kullanılması büyük önem taşır. Ancak özellikle az gelişmiş ülkelerde kadınların işgücünde yeterince yer almaması gelişmenin önünde önemli bir engel oluşturur. Kadınların kendi işlerini kurmaları konusunda teşvik edilmeleri ve desteklenmeleri bu engelleri aşmanın bir yolu olarak önerilmektedir (Vinay ve Singh, 2015). Bu noktada, kadın girişimciliği kadınların bilgi, beceri ve bakış açılarının ekonomik çıktı oluşturmaya aracılık eder.

Kadınlar genellikle aynı veya karşılaştırılabilir işler için daha düşük ücret alırlar (UN¹ Women, 2017; Eurostat, 2018; European Commission, 2021; ILO², 1995/2022). Ayrıca, dışarda çalışma süreleri eşit olsa bile ev işi ve çocuk bakımında genellikle kadınlar ve erkekler arasında bir dengesizlik vardır. Kadın profesyonellerle erkek profesyoneller karşılaştırıldığında erkeklerin çalışmalarıyla ilgili fazla takdir ve itibar kazandığı ve kariyer basamaklarını daha hızlı tırmandığı söylenebilir (Lorber, 2010: 5). Dünyada kadınların toplumsal hayatta daha fazla var olması ve temsil edilmesi ve cinsiyetler arasında eşitliğin sağlanması ekonomik katkı ve toplumsal refahla ilişkilendirilmektedir (Forsythe vd., 2000: 608; Morrison vd., 2007: 2-3; Elborgh-Woytek vd., 2013: 8-9).

Sosyo-ekonomik gelişmenin önemli bir göstergesi olarak kadın girişimciliği dünyada hızla büyümektedir. Kadın girişimciliği, özellikle gelişmekte olan ülkelerde iş fırsatı yaratılması ve ekonomik değer üretilmesiyle yoksulluğun azaltılmasına ve insani gelişimin sağlanmasına katkı sunar (Byrne vd., 2019: 159; Neumeyer vd., 2019). Girişimcilik, yaratıcılık ve rekabet gücünün yardımıyla ekonominin üretkenliğini ve

kapasitesini artırır (Zanjirchi vd., 2019: 337). Kadın girişimciler olmadan ekonomiler tam ve sürdürülebilir başarı sağlayamazlar (Sajjad vd., 2020:153).

Birleşmiş Milletler tarafından 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olarak belirlenen cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir bir gelecek için büyük önem taşımaktadır. Kadınların toplumsal hayatta daha çok var olmaları, ekonomik katkıları ve bakış açılarının yansıtılması ekonomik büyümeyi ve insani gelişmeyi beraberinde getirir. Bu doğrultuda, bu araştırmada cinsiyet eşitliğinin ve kadın girişimciliğinin artırılmasının toplumların insani gelişmesini olumlu yönde etkileyeceği öngörülmüş ve ülke verileriyle kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kadın Girişimciliği

Kadın girişimciliği, kadınların bir ticari girişim oluşturarak işletmeleri olarak ifade edilmektedir (Marlow, 2002: 87). Kadın girişimciliğinin yeni bir girişim başlatmak, risk üstlenmek, inovasyon yapmak, işlerin koordinasyonu, yönetimi ve kontrolü gibi işlevleri vardır. Kadın girişimciliği liderlik, inovasyon, araştırma ve geliştirmenin etkinliği, iş fırsatları oluşturma, rekabetçilik, üretkenlik ve yeni endüstrilerin oluşturulmasında önemli rol oynar. Dünyada, küçük, orta ve büyük ölçekli her üç işletmeden birinin kadınlara ait olduğu bildirilmiştir (Halim, 2020). Bu oran, bölgeler arasında değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin Güney Asya'da bu oran %18 iken Latin Amerika ve Karayipler'de %50'ye çıkabilmektedir. Doğu Asya ve Pasifik'te ve Güney Kore'de kadınların sahip olduğu işletmeler %19 düzeyindeyken Mikronezya Federal Devletleri'nde işletmelerin %87'sinin kadınlara ait olduğu bildirilmiştir. Benzer şekilde, Orta Doğu'da Yemen Cumhuriyeti'nde %7'lik düşük bir seviyeden Tunus'ta %49'a kadar çıkabilmektedir. Kadın işletmelerinin oranı ülkelerin gelir düzeyi ile pozitif ilişkilidir. Düşük gelirli ülkelerde her dört işletmeden sadece biri kadınların sahip olduğu işletmeler iken orta ve yüksek gelirli ülkelerde oranlar %36-%37 düzeyine çıkabilmektedir (The World Bank, 2019-2020).

Kadın girişimciler özellikle gelişmekte olan ülkelerde birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomiye önemli bir katkı sağlayan kadın girişimcilerin özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde daha fazla desteklenmesi gerekmektedir. Bu ülkelerde devletin kadınlara daha fazla finansal destek sağlayabilmesi için finans kurumlarıyla iş birliği yaparak kadınların desteklenmesi ve kadınların girişimcilik önündeki engellerin üstesinden gelinmesi sağlanmalıdır. Gelişmiş ülkelerde kadınlar kendilerini gerçekleştirme, yaratıcı becerilerini geliştirme, bağımsızlık isteği ve sosyal statü

¹ UN (United Nations): Birleşmiş Milletler

² ILO (International Labour Organization): Uluslararası Çalışma Örgütü

ve daha fazla refah ve zenginlik elde etme gibi isteklerden yola çıkarak girişimciliği tercih edebilmektedir. Diğer yandan gelişmekte olan ülkelerde kadınlar yoksulluk, dul kalma, yüksek oranda işsizlik ve boşanma sorunları gibi daha çok ekonomik ve sosyal koşulların etkisiyle girişimciliği tercih etmektedir. Kadınlar kendilerinin ve ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelerini desteklemek için girişimciliği tercih edebilmektedir. Bu nedenle girişimci kadınların başarı oranı, ilgili bilgi, beceri, eğitim ve deneyim eksikliği nedeniyle düşüktür (Farrukh vd., 2018: 409).

Kadınlara ait işletmeler dünyanın en hızlı büyüyen işletmeleridir. Bu işletmelerin yenilik, istihdam, zenginlik ve refah artışıyla ekonomilerin gelişmesindeki toplam paylarının %40 olduğu tahmin edilmektedir (Shabana vd. 2017: 5). Kadın girişimciliğiyle kadınların sunduğu ekonomik katkı ekonomik büyüme ve dayanıklılık için kritik bir önem taşır (Marlow, 2002: 87; Brush & Cooper, 2012: 2). Kadınlar, politika, yönetim ve endüstri alanında giderek daha fazla yer almaktadır. GEM³ 2020/2021 raporu sonuçları 274 Milyon kadının iş kurduğunu, 139 Milyon kadının hali hazırda kurulmuş işlerini yürüttüğünü göstermektedir (GEM, 2020/2021). Bu işletmeler yatırım, yeni iş fırsatı ve inovasyon oluşturmaktadır. GEDI⁴ tarafından en son 2015 yılında yayınlanan Kadın Girişimciliği Endeksi sonuçlarına göre, 77 ülke sıralamasında ABD ilk sırada yer almaktadır. İlk beş sırada ABD'yi takiben Avusturya, İngiltere, Danimarka ve Hollanda yer almaktadır. Son beşte ise İran, Uganda, Bangladeş, Malawi ve Pakistan yer almaktadır. Yasal haklarının ve eğitime erişimin, işgücü paritesinin ve finansal desteklere ulaşmanın kadınlar için yetersiz olması bu ülkelerin kadın girişimciliği sıralamasında en gerilerde yer almasına neden olmuştur. Kadın girişimcileri teşvik etmek için gerekli olan temel koşullar bu ülkelerde yeterince temsil edilmemektedir (GEDI, 2015).

2.2. Cinsiyet Eşitsizliği

Cinsiyet eşitsizliği, kadın ve erkeklerin cinsiyet temelinde ayrımcılığına işaret eder. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin yasal, sosyal ve kültürel olarak eşit hale getirilmesini ifade eder. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, belirli bir toplumun veya grubun ekonomik yapısına, toplumsal örgütlenmesine veya kültürüne bağlı olarak pek çok farklı biçim alabilir. Cinsiyet eşitsizliği genellikle kadınların benzer durumdaki erkeklere göre dezavantajlı durumda olmasını ifade eder (Lorber, 2010: 4).

Cinsiyet eşitsizliği, birçok farklı alanda görülebilmektedir. Eğitim, cinsiyet eşitsizliğinin en yaygın görüldüğü en önemli konulardan biridir. Eğitimde cinsiyet eşitsizliği, aynı sosyal sınıf içerisinde kızların erkeklere göre daha az eğitim almasını ifade

eder. Dünyada okuma yazma bilmeyenlerin yaklaşık üçte ikisini kadınlar oluşturmaktadır. Bazı ülkelerde sağlık hizmetlerinde erkekler kadınlardan daha öncelikli durumdadır ve gelişmekte olan ülkelerde doğum sırasında meydana gelen komplikasyonlar genç anneler için hala önde gelen doğum nedenlerinden biridir (Jayachandran, 2015: 64).

Cinsel sömürü ve kadına yönelik şiddet, cinsiyet eşitsizliğini besleyen diğer faktörlerdendir. Savaşlarda ve saldırılarda, kadınlar kasıtlı bir utanç ve aşağılama silahı olarak tecavüze uğramaktadır. Bunun yanı sıra kadınlar sıklıkla erkek şiddetine maruz kalmakta ve hatta öldürülmektedir. Kadın bedeni, özellikle televizyonda yoğun olarak sergilenmekte ve birçok farklı şekilde sömürüye maruz kalmaktadır.

Modern dünyada kadınların çoğunluğu ücretli ve ücretsiz işlerde çalışarak ailelerine yiyecek, giyecek ve barınak sağlamaya çalışmaktadır. Ücretli işlerde cinsiyet farkı giderek daralmakla birlikte kadınlar hala ev işlerinin ve çocukların bakımının çoğunu üstlenmekte ve aynı zamanda düşük ücretli emek olarak nitelendirilen tarım işçiliği ve ev eksenli ücretli işlerin çoğunu yapmaktadır (Lorber, 2010: 6).

Cinsiyet eşitliği, Birleşmiş Milletler tarafından 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olarak belirlenmiştir. 17 sürdürülebilir kalkınma hedefinden biri olan cinsiyet eşitliğiyle kadınlara karşı her türlü ayrımcılığa son vermenin insan haklarının temelini oluşturmasının ötesinde, cinsiyet eşitliğinin sürdürülebilir bir gelecek için hayati önem taşıdığı vurgulanmış ve kadınların güçlendirilmesinin ekonomik büyüme ve gelişmeyi güçlendirdiği ifade edilmiş ve kadınların kamusal alanda varlığının ve daha fazla kadın liderliğinin teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (UNDP⁵, 2015). 1995 yılında Çin'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda girişimcilik; cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesinde anahtar unsurlardan biri olarak kabul görmüştür (UN, 1995). Kadın girişimciliği, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama hedefinin gerçekleştirilebilmesi ile de ilişkilendirilebilmektedir.

2.3. İnsani Gelişme

Gelişme, bazı değer kriterlerinde ölçülen, bir iyileştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Çoğu zaman bu değer kriterleri çerçevesinde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri birbiriyle karşılaştırılır. Söz konusu değerler toplumda istenen ve beklenen koşullarla ilgilidir. Toplumların gelişmeyle ilgili istenen koşulların ne olması gerektiği konusunda üzerinde anlaşıldığı bir evrensel bir tanım bulunmamaktadır. Siyasi manifestolar ve

³ GEM (Global Entrepreneurship Monitor): Küresel Girişimcilik Monitörü

⁴ GEDI (Global Entrepreneurship Development Institute): Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü.

⁵ UNDP (United Nations Development Programme): Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

yürüttükleri politikalarla uluslar, istenen toplumsal koşullara ilişkin zamanla değişebilen farklı kolektif görüşler ifade ederler. Ancak insani gelişme temelde insanların özgürlüklerinin genişletilmesi ve insanların çeşitli değerleri doğrultusunda kendi gelişim yollarını belirleyebilmeleri için daha fazla seçenek oluşturulmasını ifade eder. İnsani gelişme, insanların güçlendirilmesiyle ilişkilidir. Güçlendirme, insanların anlamlı bir yaşam sürmeleri için kendi yollarını belirlemeleri ve takip etmeleri için özgürlüklerinin genişletilmesini ifade eder (UNDP, 2020: 6).

Birleşmiş Milletler tarafından insani gelişmeyi oluşturan faktörler şöyle ifade edilmiştir (akt. Kim, 1998: 93);

- İnsani gelişmenin merkezinde insan vardır,
- İnsani gelişme, yalnızca gelir değil tüm insani seçimlerin genişletilmesini ifade eder, bu nedenle insani gelişme kavramı yalnızca ekonomiyi değil tüm toplumsal süreçleri ilgilendirmektedir,
- İnsani gelişme hem insana yatırım yapılarak yeteneklerinin artırılması hem de bu yeteneklerin tümünün kullanılmasını sağlayan bir ortam oluşturulmasıyla ilgilidir,
- İnsani gelişme, üretkenlik, eşitlik, sürdürülebilirlik ve güçlendirme olmak üzere dört temel üzerine kurulmuştur,
- İnsani gelişme yaklaşımı gelişmenin sınırlarını belirler ve gelişmeye ulaşmak için seçenekleri analiz eder.

Birleşmiş Milletler tarafından 1990 yılından bu yana ülkeler bazında insani gelişme endeksi hazırlanmaktadır. İnsani gelişme endeksi, gelişmeyi gayri safi yurtiçi hasıla gibi tek boyutla ölçen geleneksel gelişme ölçümlerine alternatif oluşturmuştur (Sagar ve Najam, 1998: 249). Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan İnsani Gelişme Endeksinde, sağlık boyutu doğumda beklenen yaşam süresi ile, eğitim boyutu ise 25 yaş ve üzeri yetişkinler için okullaşma süreleri ve okula başlama çağındaki çocuklar için beklenen okullaşma süreleri ile ölçülür. Yaşam standardı boyutu ise kişi başına düşen gayri safi milli gelir ile ölçülmektedir. İnsani Gelişme Endeksi, insani gelişmenin temel boyutlarındaki (uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgili olmak ve iyi bir yaşam standardına sahip olmak) ortalama başarının özet bir ölçüsünü ifade eder ve bir ülkenin kalkınmasında ekonomik faktörlerin yanı sıra insanların ve insanların becerilerinin de etkili olduğunu vurgular.

2.4. Değişkenler Arasındaki İlişkiler ve Araştırmanın Hipotezleri

Kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmasının kalkınma üzerinde etkili olduğu kabul görmüştür. Kadın girişimcilerin sayısının giderek artması ve kadın girişimciliğinin ekonomik kalkınmaya etkisi araştırmacıların kadın girişimciliğine ilgisini artırmıştır. Girişimcilik, ekonomik kalkınma ve sosyal refahla ilişkilendirilmektedir (Rodríguez vd., 2012: 145). Buradan

yola çıkarak, kadın girişimciliğinin kalkınma ile pozitif ilişkisi göz önünde bulundurularak kadın girişimciliğinin insani gelişme üzerindeki etkisi araştırılmış, kadın girişimciliğinin artmasıyla insani gelişmenin de artacağı öngörülmüştür.

H1: Kadın girişimciliği insani gelişmeyi pozitif yönde etkiler.

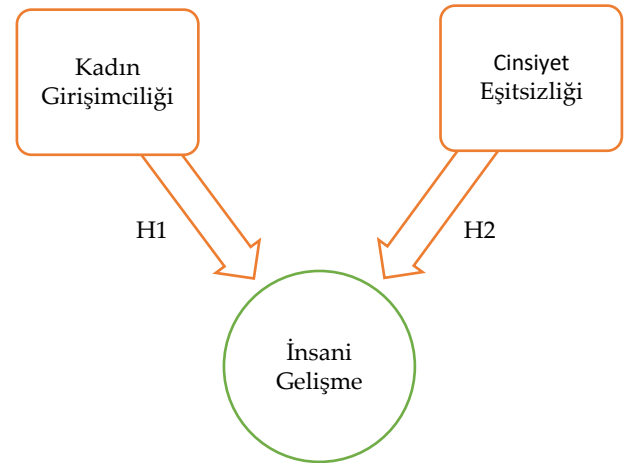
Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden biri olarak cinsiyet eşitliğinde kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önüne geçilmesiyle ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanacağı vurgulanmıştır. Cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kadınlar yeteneklerini ve becerilerini gösterme konusunda erkeklerle eşit şartlarda olamamaktadır. Erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınların eğitime erişim, işgücüne katılım ve istihdam konularında dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir. Ayrıca, kadınların erkeklere göre daha az ücret aldığı ve işle ilgili daha az yan haklara sahip olduğu ifade edilmektedir (Sajjad vd., 2020: 155). Buradan yola çıkarak, cinsiyet eşitsizliğinin artmasıyla kadınların ekonomik ve toplumsal katkılarının azalacağı ve insani gelişmenin azalacağı öngörülmüştür.

H2: Cinsiyet eşitsizliği insani gelişmeyi negatif yönde etkiler.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Bu çalışmada kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada, değişkenler arasında öngörülen ilişkiler Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

3.2. Araştırmada Kullanılan Veri Seti

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini, kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliği, araştırmanın bağımlı değişkenini insani gelişme oluşturmaktadır.

Kadın girişimciliği için GEDI tarafından yayınlanan 77 ülkeye ilişkin kadın girişimciliği değerleri ve

sıralamasını içeren Kadın Girişimciliği Endeksi (FEI⁶) kullanılmıştır. Ancak, araştırmada kullanılan diğer veri setlerinde bir ülke (Tayvan) verisinin yer almaması nedeniyle, analiz 76 ülke verisiyle yürütülmüştür. Kadın girişimciliği endeksi, bireysel ve kurumsal düzeydeki değişkenleri bir araya getirmektedir. Veriler, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Dünya Bankası, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi uluslararası kabul görmüş veri kümelerinden elde edilmektedir. Araştırmada, kadın girişimciliği endeksinin en son yayınlanan 2015 yılı verileri kullanılmıştır (Kadın Girişimciliği Endeksi 2015 yılı verileri ekte sunulmuştur).

Cinsiyet eşitsizliği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (GII⁷) ile ölçülmüştür. Cinsiyet eşitsizliği, bir eşitsizlik endeksidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, anne ölüm oranı ve ergen doğum oranları ile ölçülen üreme sağlığı; parlamentoda kadınların işgal ettiği sandalyelerin oranı ve 25 yaş ve üzerinde en azından orta öğretim düzeyinde eğitim almış yetişkin kadın ve erkeklerin oranıyla ölçülen güçlendirme ve işgücü piyasasına katılım olarak ifade edilen ve 15 yaş ve üzeri kadın ve erkek nüfusun işgücüne katılım oranı ile ölçülen ekonomik durum boyutlarından oluşmaktadır. Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, 162 ülkeye ilişkin veri içermektedir. Araştırmada, kadın girişimciliği endeksinin 2015 yılı verileri kullanıldığı için toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksine ilişkin 2015 yılı verileri kullanılmıştır.

İnsani Gelişme, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, İnsani Gelişme Endeksi (HDI⁸) ile ölçülmüştür. İnsani gelişme endeksi, bir ülkenin kalkınmasını değerlendirmek için tek başına ekonomik büyümenin kriter olarak ele alınmasını yetersiz bularak, insanların ve onların yeteneklerinin nihai kriter olması gerektiğini vurgulamaktadır. İnsani Gelişme Endeksi, insani gelişmenin temel boyutları olarak belirlenen sağlıklı bir yaşam, bilgili olma ve iyi bir yaşam standardına sahip olma boyutlarının ortalamasını içerir. Sağlık boyutu doğumda beklenen yaşam süresi ile, eğitim boyutu ise 25 yaş ve üzeri yetişkinler için okullaşma süreleri ve okula başlama çağındaki çocuklar için beklenen okullaşma süreleri ile ölçülmektedir. Yaşam standardı boyutu, kişi başına gayri safi milli gelirle ölçülmektedir. İnsani gelişme endeksinin 2015 yılı verileri kullanılmıştır. Araştırmaya ait veri analizlerin analizleri SPSS 24 programı kullanılarak yapılmıştır.

4. BULGULAR

Değişkenler analize tabi tutulmadan önce ilk olarak kullanılan verilerin normal dağılımı test edilmiştir. Araştırmada yer alan bütün değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiş ve bütün verilerin -1.5, +1.5 aralığında dağıldığı görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin sonuçlar Tablo 1’de

sunulmuştur. Tabachnick ve Fidell (2013), çarpıklık ve basıklık değerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması durumunda verinin normal dağıldığının kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir. Böylece, araştırma verilerinin normal dağılım varsayımı test edilmiştir. Normal dağılımın test edilmesinin ardından araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkiler, ortalamalar ve standart sapmalar incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Değişkenler	1	2	3
1. Kadın Girişimciliği		-.74**	.84**
2. Cinsiyet Eşitsizliği	-.74**		-.82**
3. İnsani Gelişme	.84**	-.82**	
Ortalama	44.94	.280	.80
SS	15.984	.176	.125
Çarpıklık	.142	.318	-.939
Basıklık	-.798	-1.193	.252

**p<.001

Tablo 1: Betimsel Göstergeler ve İlişki Testleri Sonuçları (N= 76).

Korelasyon analizi sonucunda, en yüksek ilişki kadın girişimciliği ve insani gelişme ($r = .84, p < .01$) arasında tespit edilmiştir. Kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği ile negatif yönlü ilişki gösterirken ($r = -.74, p < .01$), insani gelişme ile pozitif ilişkilidir. Cinsiyet eşitsizliği, insani gelişme ile negatif ilişkili ($r = -.82, p < .01$) bulunmuştur.

İlişki testlerini takiben kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisini test etmek için çoklu regresyon analizi yürütülmüştür. Kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisini test etmeye yönelik yürütülen regresyon analizi sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tüm bağımsız değişkenlerin regresyon analizine alınması sonucunda, kadın girişimciliği ($\beta = .52, p < .001$) ve cinsiyet eşitsizliğinin ($\beta = -.44, p < .001$) insani gelişme üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmektedir.

Değişkenler	B	SH	β	Model İstatistikleri
Kadın Girişimciliği	.004	.001	.518***	$R^2 = .797,$ Düz. $R^2 = .791,$ $F_{(3,73)} = 142.989,$ $p < .001$
Cinsiyet Eşitsizliği	-.310	.055	-.439***	
Sabit	.702	.041		

***p<.001

Tablo 2: Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları (N = 76)

Sonuç olarak, araştırmanın hipotezleri, H₁ ve H₂ desteklenmiştir. Kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişmedeki %79 (Düz. $R^2 = .79, p < .001$) oranındaki varyansı açıkladığı bulunmuştur. Her iki değişken de regresyon modeline anlamlı katkı sunmuştur. Kadın girişimciliği insani gelişme üzerinde

⁶ FEI (Female Entrepreneurship Index): Kadın Girişimciliği Endeksi

⁷ GII (Gender Inequality Index): Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi

⁸ HDI (Human Development Index): İnsani Gelişme Endeksi

pozitif yönde etki gösterirken, cinsiyet eşitsizliğinin etkisi negatif yönde olmuştur.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki rolü küresel düzeyde 76 ülke verisiyle incelenmiştir. Kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisi regresyon analizi kullanılarak test edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda, önerilen modelin insani gelişmedeki varyansın %79'unu açıkladığı görülmüştür. F istatistikleri anlamlı bulunmuş ve bu sonuçlara dayanarak modelin anlamlı olduğu kabul edilmiştir. Bu sonuçlar, ülkeler bazında kadın girişimciliğinin ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisini ortaya koymuştur.

Araştırmanın sonuçları Sajjad vd. (2020: 156) tarafından 69 ülke verisiyle yürütülen araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Sajjad vd. (2020), ülke verilerinin analiziyle yürüttükleri araştırma sonucunda kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği ve küreselleşmenin ekonomik gelişmeyi anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Kadınların ekonomik kalkınmadaki rolünün artması ve sosyal faaliyetlerde daha fazla yer almaları, kadın girişimciliğinin çeşitli boyutlarının araştırılmasını gerektirmektedir. Ekonomik ve sosyal gelişme ve sürdürülebilir bir gelecek için kadın girişimciliği önemli araçlardan biridir. Minniti (2010: 294), girişimcilik faaliyetlerindeki cinsiyet ayrımının önemli bir kısmının algıdaki farklılıklar ve ülkenin kişi başı GSYİH düzeyleri ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Kadınların ekonomik olarak yaratacağı katma değer ekonomik kalkınma kadar insani gelişme ve sosyal refah üzerinde de etkilidir. Bu nedenle, ekonomik canlanma ve sosyo-ekonomik kalkınma için girişimcilik faaliyetlerinin özellikle kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve teşvik edilmesi önerilmektedir.

Dünya genelinde kadınların gerek eğitime erişim gerek işgücüne katılım istatistiklerinde erkeklerin gerisinde olduğu görülmektedir. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması yalnızca kadınlar için değil bütün olarak toplumların ve ülkelerin gelişimi ve kalkınması için önemlidir (Revenga ve Shetty, 2012: 40). Cinsiyet eşitsizliği, kadınların sosyo-ekonomik katkısını azalttığı için toplumların gelişiminin önünde bir engel teşkil etmektedir. Araştırma sonuçları, öngörüldüğü gibi cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişmeyi negatif yönde etkilediğini göstermiştir. Forsythe vd. (2000: 597), uzun dönemli bir araştırma sonucunda ekonomik gelişme düzeyi ve kadınların statüsü arasında pozitif ve doğrusal bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde, cinsiyet eşitsizliği ile insan kaynağının gelişimi ve ekonomik gelişme arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Zhang vd., 2009: 497; Agénor, 2017: 47; Dinc-Cavlak, 2021: 64-65). Araştırma sonuçları ayrıca, cinsiyet eşitsizliği ve kadın girişimciliği arasında negatif yönlü kuvvetli ilişki olduğunu göstermiştir. Cinsiyet eşitsizliğinin oluşturduğu olumsuz koşullar nedeniyle bir

girişim oluşturmak için sosyal statü, ailevi ve kültürel kısıtlamalar nedeniyle genellikle kadınların özgüveninin erkeklerinkinden daha düşük olmasının muhtemel olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet eşitsizliği ile insani gelişme arasındaki negatif ilişki, kadın ve erkek arasındaki ayrımın artmasıyla ekonomik ve insani gelişmenin azalmasına işaret etmektedir. Cinsiyet eşitsizliği toplumun cinsiyet rollerine ilişkin anlayışının net politikalarla geliştirilmesiyle ve hükümetler tarafından cinsiyet eşitliğini teşvik edici plan, politika ve uygulamalarla azaltılabilir. Ülkelerin cinsiyet eşitliğini azaltmaya yönelik politikalar geliştirerek kadınları ekonomik ve sosyal süreçlere daha fazla dahil etmeleri ve kadın girişimcileri destekleyerek ve kadın girişimciliğini teşvik eden uygulamaları hayata geçirerek insani gelişmeye katkı sağlayacakları düşünülmekte ve önerilmektedir.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Agénor, P.-R. (2017). "A Computable Overlapping Generations Model For Gender and Growth Policy Analysis", *Macroeconomic Dynamics*, 21/1, 11–54. <https://doi.org/10.1017/S136510051500036X>
- Byrne, J., Fattoum, S. and Diaz Garcia, M.C. (2019). "Role Models and Women Entrepreneurs: Entrepreneurial Superwoman Has Her Say", *Journal of Small Business Management*, 57/1, 154–184. <https://doi.org/10.1111/jsbm.12426>
- Brush, C. G., & Cooper, S. Y. (2012). "Female Entrepreneurship and Economic Development: An International Perspective", *Entrepreneurship & Regional Development*, 24/1-2, 1–6. <https://doi.org/10.1080/08985626.2012.637340>
- Cuervo, Á., Ribeiro, D., Roig, S. (2007). "Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective", *Entrepreneurship* (Ed: Á. Cuervo, D. Ribeiro, S. Roig), Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-48543-8_1.
- Dinc-Cavlak, O. (2021). "Application of Canonical Correlation Analysis To Gender Inequality and Economic Indicator", *Women Empowerment and Well-Being for Inclusive Economic Growth*, (Ed: S. Dixit ve S. Moid), IGI Global, Hershey, PA.
- Elborgh-Woytek, K., Newiak, M., Kochhar, K., Fabrizio, S., Kpodar, K. R., Wingender, P. Clements, B. J., Schwartz, G. (2013). "Women, Work, and the Economy: Macroeconomic Gains From Gender Equity", *International Monetary Fund*. Elde edilme tarihi: 5 Mayıs 2022, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf>
- European Commission. (2021). Equal Pay Factsheet. (5.5.2022). https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/equalpayday_factsheet.pdf
- Eurostat. (2018). Data Browser. (5.5.2022). <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teqges01/default/table?lang=en>
- Farrukh, M., Alzubi, Y., Shahzad, I.A., Waheed, A. and Kanwal, N. (2018). "Entrepreneurial Intentions: The Role of Personality Traits In Perspective of Theory of Planned Behaviour", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12/3,399-414. <https://doi.org/10.1108/APJIE-01-2018-0004>
- Forsythe, N., Korzeniewicz, R. P., & Durrant, V. (2000). "Gender Inequalities and Economic Growth: A Longitudinal Evaluation", *Economic Development and Cultural Change*, 48/3, 573–617. <https://doi.org/10.1086/452611>
- GEDI. (2015). The 2015 Female Entrepreneurship Index. (7.5.2022). <http://thegedi.org/research/womens-entrepreneurship-index/>
- GEM. (2020/2021). Global Report. (7.5.2022). <https://www.gemconsortium.org/report>
- Halim, D. (2020, 5 Mart). Women Entrepreneurs Needed-stat!. *World Bank Blogs*. (04.05.2022). https://blogs.worldbank.org/open_data/women-entrepreneurs-needed-stat
- ILO. (1995/2022). ILO News. (5.5.2022). https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_008091/lang-en/index.htm.
- Jayachandran, S. (2015). "The Roots of Gender Inequality In Developing Countries", *Annual Review of Economics*, 7/1, 63–88. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080614-115404>
- Kim, K. (1998). A Critical Review On Measuring Gender and Human Development. *Journal of Rural Development*, 21, 89-114. (07.05.2022). https://www.academia.edu/79045161/A_Critical_Review_on_Measuring_Gender_and_Human_Development.
- Lorber, J. (2010). *Gender Inequality Feminist Theories and Politics*, Oxford University Press, Oxford.
- Marlow, S. (2002). "Women and Self-Employment: A Part of or Apart From Theoretical Construct?", *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 3/2, 83–91. <https://doi.org/10.5367/00000002101299088>
- Miller, D. (1983). "The Correlates of Entrepreneurship In Three Types of Firms", *Management Science*, 29/7, 770–791. <https://doi.org/10.1287/mnsc.29.7.770>
- Minniti, M. (2010). "Female Entrepreneurship and Economic Activity", *The European Journal of Development Research*, 22/3, 294–312. <https://doi.org/10.1057/ejdr.2010.18>
- Morrison, A., Raju, D., and Sinha, N. (2007). "Gender Equality, Poverty and Economic Growth", *Policy Research Working Paper; No. 4349*. World Bank, Washington, DC. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-4349>
- Neumeyer, X., Santos, S. C., Caetano, A., & Kalbfleisch, P. (2019). "Entrepreneurship Ecosystems and Women Entrepreneurs: A Social Capital and Network Approach", *Small Business Economics*, 53/2, 475–489. <https://doi.org/10.1007/s11187-018-9996-5>
- Revenge, A., & Shetty, S. (2012). "Empowering Women Is Smart Economics-Closing Gender Gaps Benefits Countries As A Whole, Not Just Women and Girls", *Finance and Development-English Edition*, 49/1, 40. Elde edilme tarihi: 5 Mayıs 2022,

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/03/pdf/revenga.pdf>

Reynolds, P. D. (2005). "Understanding Business Creation: Serendipity and Scope In Two Decades of Business Creation Studies", *Small Business Economics*, 24/4, 359–364. <https://doi.org/10.1007/s11187-005-0692-x>

Rodríguez, F.R., González-Sánchez, V.M., de los Ríos Sastre, S. (2012). "The Profile of The European Entrepreneur: Economics and Finance, A Gender Analysis", *Women's Entrepreneurship and Economics* (Ed: M. A., Galindo, D. Ribeiro), Springer, New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-1293-9_10

Sagar, A. D., & Najam, A. (1998). "The Human Development Index: A Critical Review", *Ecological Economics*, 25/3, 249–264. [https://doi.org/10.1016/S0921-8009\(97\)00168-7](https://doi.org/10.1016/S0921-8009(97)00168-7)

Sajjad, M., Kaleem, N., Chani, M. I., & Ahmed, M. (2020). "Worldwide Role of Women Entrepreneurs In Economic Development", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 14/2, 151–160. <https://doi.org/10.1108/apjie-06-2019-0041>

Shabana, A. K., Vashistha, N., & Siddique, R. A. (2017). "Women Empowerment Through Entrepreneurship For Their Holistic Development", *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 7/2, 1-17. <https://doi.org/10.5958/2249-7307.2017.00005.6>

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6. Baskı, Allyn and Bacon, Boston.

The World Bank. (2019-2020). *Gender Data Portal*. (5.5.2022). <https://genderdata.worldbank.org/>

UN. (1995). *Report of the Fourth World Conference on Women*. (7.5.2022). <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf>.

UNDP. (2015). *Sustainable Development Goals*. (5.5.2022). <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>.

UNDP. (2020). *Human Development Report 2020*. (5.5.2022). <https://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>.

UN Women. (2017). *News and Stories: In Focus*. (7.5.2022). <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/csw61/equal-pay>.

Vinay, D. and Singh, D. (2015), "Status and Scope of Women Entrepreneurship", *Universal Journal of Management*, 3/2, 43-51. <https://doi.org/10.13189/ujm.2015.030201>

Zanjirchi, S. M., Jalilian, N., & Shahmohamadi Mehrjardi, M. (2019). "Open Innovation: From Technology

Exploitation To Creation of Superior Performance", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 13/3, 326–340. <https://doi.org/10.1108/apjie-02-2019-0005>

Zhang, J., Zhang, J., & Li, T. (1999). "Gender Bias and Economic Development In An Endogenous Growth Model", *Journal of Development Economics*, 59/2, 497–525. [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(99\)00022-X](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(99)00022-X)

EK BİLGİLER / APPENDIX

2015 Yılı Kadın Girişimciliği Endeksi Sıralaması ve Değerleri

Sıra	Ülke	Değer	Sıra	Ülke	Değer	Sıra	Ülke	Değer
1	ABD	82,9	27	Birleşik Arap Emirlikleri	52,6	53	Botsvana	36,4
2	Avustralya	74,8	28	İspanya	52,5	54	Kosta Rika	36,1
3	İngiltere	70,6	29	Kolombiya	52,0	55	Arjantin	35,7
4	Danimarka	69,7	30	İtalya	51,4	56	Rusya	35,6
5	Hollanda	69,3	31	Hırvatistan	49,9	57	Nijerya	32,8
6	Fransa	68,8	32	Portekiz	49,8	58	Ekvador	32,3
7	İzlanda	68,0	33	Romanya	49,4	59	Bosna Hersek	31,6
8	İsveç	66,7	34	İsrail	47,6	60	Brezilya	31,1
9	Finlandiya	66,4	35	Uruguay	44,5	61	Tunus	30,7
10	Norveç	66,3	36	Güney Afrika	44,2	62	El Salvador	29,9
11	İrlanda	64,3	37	Karadağ	43,7	63	Bolivya	29,7
12	İsviçre	63,7	38	Peru	43,6	64	Zambiya	29,1
13	Belçika	63,6	39	Barbados	43,4	65	Venezuela	29,0
14	Almanya	63,6	40	Yunanistan	43,0	66	Mısır	27,7
15	Şile	63,5	41	Meksika	42,8	67	Cezayir	27,4
16	Singapur	59,8	42	Makedonya	41,2	68	Angola	26,0
17	Çekya	59,1	43	Kore	40,1	69	Gana	25,8
18	Litvanya	58,5	44	Japonya	40,0	70	Hindistan	25,3
19	Polonya	57,7	45	Türkiye	39,3	71	Guatemala	23,2
20	Letonya	56,6	46	Malezya	39,2	72	Etiyopya	20,9
21	Slovenya	55,9	47	Jamaika	38,6	73	İran	20,6
22	Estonya	55,4	48	Çin	38,3	74	Uganda	18,4
23	Avusturya	54,9	49	Suudi Arabistan	37,0	75	Bangladeş	17,9
24	Slovakya	54,8	50	Panama	36,9	76	Malavi	15,5
25	Macaristan	53,7	51	Trinidad & Tobago	36,9	77	Pakistan	15,2
26	Tayvan	53,4	52	Tayland	36,6			

EK 1: 2015 Yılı Kadın Girişimciliği Endeksi Sıralaması ve Değerleri